

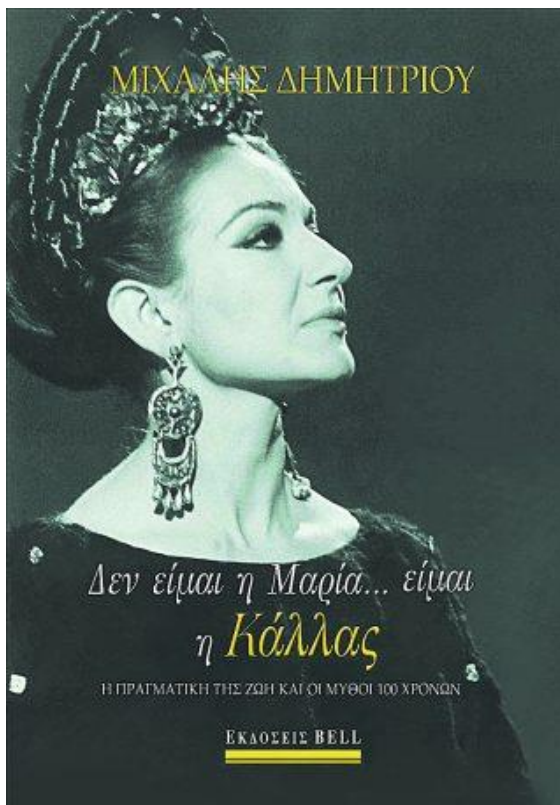
De «Maria» a «Callas»

Markos Karassarinis
Traducció: Jaume Almirall

Un dels llibres publicats en ocasió del centenari del naixement de Maria Callas, *No sóc la Maria... sóc la Callas*, de Mikhalis Dimitriu, és objecte de ressenya per Markos Karassarinis, doctor en Història Moderna per la Universitat de Glasgow i cap de redacció del suplement literari del diari *To Βήμα [La Tribuna]*, on va aparèixer l'article el 20 de novembre de 2023; l'original es trobarà en el següent enllaç: <https://www.tovima.gr/print/books-ideas/apo-ti-maria-stin-kallas/>

En els 100 anys del seu naixement, un nou llibre ofereix una mirada per dins a la vida de la dona que va ser un fenomen musical i cultural.

Maria Callas pertany a aquella zona de l'època contemporània en què, a més de la petjada de les persones en el seu lloc, té interès especial que ens fixem en el reflex de la seva imatge en els mitjans de comunicació. El seu mirall, sovint deformat, revela determinats angles tot obscurint-ne d'altres, projectant finalment una figura peculiar, de vegades fins i tot invertida.

Μιχάλης Δημητρίου, *Δεν είμαι η Μαρία... είμαι η Κάλλας. Η πραγματική της ζωή και οι μύθοι 100 χρόνων*. Αθήνα: Bell, 2023. 504 σελ.

Mikhalis Dimitriu, *No sóc la Maria... sóc la Callas. La seva vida real i els mites de 100 anys*. Atenes: Bell, 2023. 504 pàgs.

Si el cas de la diva grega, que va néixer fa 100 anys, el 2 de desembre de 1923, s'adequa a una tal comparació entre la persona real i la seva percepció, això ocorre perquè la seva irradiació mundial s'ha reflectit finalment en multitud de tals figures: la soprano eminent, la falsa professional, la noia ingrata, l'esposa enganyada, la dona solitària, la companya d'un magnat. Com ocorre per regla general en les representacions, poques d'aquestes són exactes. Per poder-ne reconèixer les dimensions reals, és menester un esforç perseverant, quelcom que intenta Mikhalis Dimitriu en el llibre *No sóc la Maria... són la Callas*.

El privat i el públic

Periodista de llarga trajectòria en els mitjans grecs de comunicació de masses, l'autor, ja des del títol, es proposa mostrar una major distinció que recorrerà tot el text: entre «Maria» i «Callas» s'imposa una tensió tot al llarg de la seva vida. No es tracta d'una divisió, no ens les havem amb dos caràcters diferents, però la dona greco-americana i la soprano de fama mundial, la vida privada i la pública, les confidències i les entrevistes, els desigs íntims i les ambicions expressades es registren en dues columnes separades, dos aspectes de la persona i del fenomen.

La Maria se sotmet habitualment a la Callas (la maternitat, per exemple, se sacrifica en l'altar de l'èxit professional), la Callas alguna vegada cedeix, fins a un cert punt, a les necessitats de la Maria (en la «llibertat i la perspectiva, posem per cas, de la relació amb Aristotelis Onassis»). Les contradiccions entre elles que de vegades es poden verificar són part de tota personalitat humana. I la persona completa és una combinació, un tercer. «Tinc la santíssima trinitat» confessava característicament ella mateixa als amics, com ara a l'aleshores editor de *La Tribuna* Khristos Lambrakis.

Maria Callas

Fotografia: Erich Auerbach / Getty Images

Persones i coses

La forma narrativa que Mikhalis Dimitriu tria per acostar-se a la personalitat de la Callas és particular. El recorregut de la seva vida des de Nova York fins a l'Atenes de la Segona Guerra Mundial; el retorn als Estats Units, el trasllat a Itàlia i els primers èxits; l'enlairament, la conquesta del cim, el matrimoni amb Battista Meneghini («amant-suport, admirador-patrocinador, Pigmalión-espòs», segons la caracterització epigramàtica de l'autor) i el seu deteriorament; els enfrontaments familiars, amb la mare i amb la germana; el comportament implacable de la premsa, grega i internacional, i la seva tossuda resistència; el gran amor amb Aristotelis Onassis (primer, «cabut, tossut i busca-raons», «expansiu, insatisfet i tipus ambiciós», al final) i les seqüeles de la seva separació; la precaució per la seva carrera, la *Medea*, l'ensenyament a l'Escola Juilliard, i els últims anys no es presenten linealment, sinó en contrapunt amb una recreació (en primera i en tercera persona) de les seves vacances a Uranópolis, l'estiu de 1976.

El resultat és una biografia que, sense desatendre els elements factuais, té un caràcter reflexiu. Tant perquè situa el seu propi subjecte en el moment del balanç de la seva vida, com també perquè l'autor no en té prou amb la juxtaposició dels fets o de les seves fonts, els relaciona amb situacions del present o del passat i els interpreta a la seva llum.

Fonts i revisions

Producte d'una elaboració de molts anys, el llibre es basa, com assumeix el lector al llarg de la lectura, en un extens arxiu de fonts audiovisuals, edicions i publicacions. El seu nucli, però, són els escrits personals i els testimonis de persones del seu estret cercle. Els seus records fragmentaris de 1957 i 1977 i, sobretot, la seva correspondència són excepcionalment reveladors de la seva òptica i dels seus estats d'ànim. Tots els grans noms amb els quals es va relacionar de tant en tant (Elvira de Hidalgo, Battista Meneghini, Tullio Serafin, Aristotelis Onassis, Luchino Visconti, Franco Zeffirelli, i molts més) passen per les pàgines amb la mirada d'ella i d'ells. Encara més importants (i aquest és l'element addicional que duu la biografia de Mikhalis Dimitriu) són les informacions i declaracions d'aquells que periòdicament van ser interlocutors privilegiats seus en diferents moments: Trifon Kotalidis i Stélios Papadimitriu, de l'entorn d'Aristotelis Onassis, però molt més els seus estrets amics Konstandinos D. Pilarinós i Khristos Lambrakis.

Sobre la base d'aquest material, es revisen diferents tòpics i es refuten mites sobre la Callas: significativament, només es pot reportar la Beca Avérof que va cobrir les primeres despeses dels seus estudis al Conservatori d'Atenes, en comptes del que es conta sobre el seu pagament per la seva mestra i mentora Elvira de Hidalgo o per Miltos Embirikos; els rumors inconsistents sobre els mètodes d'aprimament que van contribuir al canvi del seu aspecte personal el 1953; la dissolució de la seva relació amb Onassis per iniciativa pròpia contra el mite de la dona submissa que es va sentir menyspreada. Sortint d'aquesta cambra dels miralls ens trobem l'apropiat colofó de Marguerite Duras en el capítol final del llibre:

«Amb l'empenta d'una lleona va lluitar de debò. Per la dona que amagava dintre seu. És la dona que nosaltres avui confonem amb la Maria, però el seu nom real i únic és "Callas"».

Maria Callas i Aristotelis Onassis

Fotografia: Mondadori Portfolio

Flux ininterromput

A part de la deliberada falta de linealitat total, el relat està orientat completament a les necessitats del lector mitjà, el seu flux és ininterromput, els elements i la justificació s'incorporen al cos del text de tal manera que no calgui interrompre'n el seguiment per recórrer a notes al peu o notes finals. Hauria calgut, amb tot, una bibliografia, així com un índex, per a aquells que, motivats per l'interès indubtable que produeix la lectura, vulguin ampliar el seu camp de coneixements sobre Maria Callas, o bé reprendre determinats punts i personatges del text.